Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומערירען אונד דער פרענומעראציאָנס-פּרייז בעגיננט מיט דעם עמפֿפֿאנגע דעס ערסטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט זיך אין פעסט וואיטצנער בולוואר נומ' 29 וואָהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וועכענטליך
מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פֿרייטאג, אונד קאָסטעט
פֿיר עסטעררייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פֿירטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פֿירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פֿירטעליעהר. 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr. 78, צוועלפֿטער יאהרגאנג — פעסט, מיטטוואָך כה תמוז ה.ת'ר'ם. — Pest, den 7. Juli 1880.

דער טירקיש-גריעכישע קריעג.

דיא זייט פֿאָרגעסטערן היער איינגעטראָפֿפֿענען דעפּעשען בעשטעטיגען, דאס דיא טירקייא נור אין בעצוג אויף ארמעניען נאכגעבען אונד דאָרט פערבעססערונגען איינפֿיהרען וויל; אבער פֿאָן דעם אבטריטטע איינעס שטיקעס פֿאָן איהרעם געביעטע אן מאָנטענעגראָ אָדער אן גריעכענלאנד וויל זיא דורכאויס ניכטס האָרען. דער קריעג גריעכענלאנדס געגען דיא טירקייא איזט אלזאָ אונפֿערמיידליך געוואָרדען. דער גריעכישע ארמעע-שטאנד איזט בערייטס אויף 45000 מאנן געבראכט וואָרדען. גריעכענלאנד איזט פֿעסט ענטשלאָססען, דיא איהם צוגעשפּראָכענען טירקישען געביעטע אונטער אללען אומשטענדען אונד אָהנע פֿיעל זיימען צו בעזעטצען, ווערדען נון דיא גריעכישען שטרייט-קרעפֿטע אללײן ניכט הינרייכען, אום דיא טירקייא צור אבטרעטונג דעם געביעטעס צו צווינגען, דאנן ווערדען דיא ענגלישען אונד פֿראנצאָזישען קריעגס-שיפֿפֿע דען גריעכען אים קאמפֿפֿע געגען דיא טירקייא מיטהעלפֿען. יא, רוסלאנד זעלבסט האט זיך בערייטס אנגעטראגען, פֿיר גריעכענלאנד צו הילפֿע צו געהען. רוסלאנד וויל איינע בעדייטענדע רוסישע ארמעע-אבטהיילונג נאך דעם זידען דער טירקייא, נאך עפּירוס אונד טהעססאליען, ענטזענדען, אים פֿאללע דיא איבריגען אייראָפּעאישען מעכטע היעצו איהרע צושטיממונג געבען אונד אים פֿאללע דיא ענגלישען שיפֿפֿע עס אויף זיך נעהמען ווערדען, דאס רוסישע מיליטער פֿאָן אָדעססא אים נאך דעם זידען דער טירקייא צו טראנספּאָרטירען.

איינע לאָנדאָנער דעפּעשע אים היטיגען „פעסטער ללאָיד" מעלדעט: דער סולטאן אונד זיינע מיניסטער האבען ענדגילטיג בעשלאָססען, דיא בעשליססע דער בערלינער נאכ-קאָנפֿערענץ, וועלכע זיך אויף דען אבטריטט דער געביעטע דער זידליכען טירקייא אן גריעכענלאנד בעציעהען, ניכט אנצונעהמען. איינע שטארקע רעגיערונגס-פארטייא אים פאלאסטע דעם סולטאנס איזט פֿיר דיא זאָפֿאָרטיגע קריעגס-ערקלערונג אן גריעכענלאנד, זאָבאלד זיך נור דיא גריעכישען סאָלדאטען אן דער טירקישען גרענצע צייגען ווערדען. דער גריעכישע קאָניג האט וועהרענד זיינעס אויפֿענטהאלטעס אין לאָנדאָן דיא מיטהילפֿע ענגלאנדס צוגעזיכערט ערהאלטען.

דער סולטאן וויל נור אין בעצוג אויף דיא פֿערבעססערונגען אין ארמעניען, אין דער אזיאטישען טירקייא, דעם וואונשע דער אייראָפּעאישען מעכטע נאכגעבען. דער סולטאן האט בערייטס איינע קאָממיססיאָן נאך ארמעניען ענטזענדעט, אום דאָרט דיא פֿערבעססערונגען אין דער פֿערוואלטונג דורכצופֿיהרען. עס זאָללטען דאָרט זאָגאר בעססערע שולען אונד זאָנסטיגע אונטעררייכטס-אנשטאלטען איינגעפֿיהרט ווערדען. איינע קאָנסטאנטינאָפּלער דעפּעשע פֿאָם 6. יולי בעריכטעט זאָגאר אויספֿיהרליכעס איבער איינען גאנצען פלאן דער נייען פֿערבעססערטען פֿערוואלטונג אין ארמעניען.

אבער בעטרעפֿפֿס דער געביעטס-אבטרעטונג אן גריעכענלאנד אונד מאָנטענעגראָ בלייבט דער סולטאן הארטנעקיג אונד אוננאכגיעביג. וויא דיא נייערען בעריכטע אויס נאָרד-אלבאניען לויטען, זינד אללע געבירגס-האָהען אן דער זידליכען גרענצע פֿאָן מאָנטענעגראָ דורך דיא ווילדען אונד קריעגערישען אלבאנעזען בעזעטצט אונד בעפֿעסטיגט. פֿאָר דער שטאדט טוזי האבען בערייטס אם 30. יוני גאנץ ערנסטליכע געפֿעכטע צווישען אלבאנעזען אונד מאָנטענעגרינערן שטאטטגעפֿונדען.

מאָנטענעגראָ קאנן איינמאל פֿאָן נאָרד-אלבאניען קיין האאר-בריייטעס לאנד אָהנע קאמפֿף בעזעטצען. אויך דיא אלבאנעזישען סלאווישען איינוואָהנער אין דער געגענד פֿאָן פּאָדגאָריצא וואָללען אונטער מאָנטענעגראָ ניכט קאָממען. — נון איזט יעטצט דער סולטאן מיט איינעם נייען שפּיטצפֿינדיגען אנטראג אויפֿגעטרעטען. ער זאגט נעמליך: פֿאָן נאָרד-אלבאניען קאנן מאָנטענעגראָ ניכטס בעקאָממען, דא דיא ווילדען אלבאנעזען ביז אויף דען לעטצטען מאנן פֿיר איהר פֿאטערלאנד קעמפֿפֿען ווערדען —, נון קאָנטע זיך אבער מאָנטענעגראָ געגען נאָרדען פֿערגראָססערן, נעמליך מיט דעם זידען דער הערצעגאָווינא, וועלכע פּראָווינץ דאָך מיר געהאָרט, ווענן זיא אויך יעטצט פֿאָן דער עסטרייכ-אונגארישען ארמעע בעזעטצט איזט. דיא עסטרייכ-אונגארישע ארמעע ווירדע היער שאָן דאפֿיר זאָרגען, דאס מאָנטענעגראָ אויף איינע פֿריעדליכע ווייזע זיינען טהייל בעקאָממט. מאָנטענעגראָ העטטע 9 קוואדראט-מיילען לאנד פֿאָן נאָרד-אלבאניען בעקאָממען זאָללען. נון זאָלל עס יעטצט דיעזעלבע גראָססע לאנדעס פֿאָן דער הערצעגאָווינא, וועלכעס אים נאָרדען פֿאָן מאָנטענעגראָ ליעגט, נעהמען. פֿיר מאָנטענעגראָ איזט עס יא אללעס איינס, אב עס זיך נאך דעם זידען אין נאָרד-אלבאניען אָדער נאך דעם נאָרדען אין דער הערצעגאָווינא פֿערגראָססערט.

דיעזער נייע פלאן דעס סולטאנס געגענאיבער מאָנטענעגראָ איזט זעהר שפּיטצפֿינדיג אונד שפּיטצביביש —; אבער עסטרייכ-אונגארן איזט עבענפֿאללס זאָ קלוג — אונד ווירד אויף דיעזען צו קליגען פלאן ניכט איינגעהען. אונזערע מאָנארכיע האט יא נור דאהער דיעזע זיד-סלאווישען פּראָווינצען, באָסניען אונד מאָנטענעגראָ, בעזעטצט, אום דא דען איינגען וויהלעריען דער סערבען אונד מאָנטענעגרינער איין ענדע צו מאכען — אונד נון זאָללטען וויר נור דאהער דיא הערצעגאָווינא בעזעטצט אונד דא נאך זאָ פֿיעלען אָפּפֿערן דיא אָרדנונג הערגעשטעללט האבען —, אום יעטצט דיעזע פּראָווינץ אן אונזערען פֿינד מאָנטענעגראָ אבצוטרעטען: אונזערע מאָנארכיע האט באָסניען אונד דיא הערצעגאָווינא געוויססערמאסען אויף עוויג בעזעטצט, דיעזע צוויא פּראָווינצען זינד נור דעם נאמען נאך טירקיש, אבער אין ווירקליכקייט געהאָרען זיא צו אונזערער מאָנארכיע — אונד יעטצט קאָממט דער סולטאן אונד זאגט: „ווענן עס יא נאך דעם בערלינער פֿערטראגע הייסט, דאס באָסניען אונד הערצעגאָווינא מיר פֿערבלייבען אונד נור איינסטוויילען פֿאָן דער עסטרייכישען ארמעע בעזעטצט זינד, זאָ זאָלל מאן דען זידען מיינער הערצעגאָווינא אן מאָנטענעגראָ אבטרעטען."

— אין זיך אבער דענקט זיך דער סולטאן: דיא הערצעגאָווינא ווערדע איך אָהנעהין ניכט וויעדער בעקאָממען; זאָלל ליעבער מאָנטענעגראָ דאס נעהמען, וואס מיר פֿאָרלייפֿיג ניכט געהאָרט: — קורץ אונד גוט: פֿאָן דער אייראָפּעאישען טירקייא וויל דער סולטאן קיין שטיקכען אן מאָנטענעגראָ אונד גריעכענלאנד אבטרעטען — אונד דער קריעג איזט דאהער אונפֿערמיידליך. — פֿרייליך ווירד עס נאך איינגע צייט דויערן, ביז עס צום לאָסשלאגען קאָממען ווירד; דענן אינצווישען ווערדען נאך מאנכע פֿערהאנדלונגען אונטער דען מעכטען אונד איהרען שטאאטס-מעננערן געפֿלאָגען ווערדען; אבער דיא שפּראכע דער דיפּלאָמאטען ווירד זיך ענדליך דאָך אין דיא שפּראכע דער קאנאָנען פֿערוואנדלען. —

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (איינע ריזע זיינער מאַיעסטעט.) איינע דעפּעשע אויס טשערנאָוויץ (בוקאָווינא) פֿאָם 4. דיעזעס מעלדעט: „זיינע מאַיעסטעט קאיזער פֿראנץ יאָזעף טריפֿפֿט אם 14. סעפּטעמבער היער איין, וואָצו שאָן יעטצט גראָסארטיגע פֿאָרבערייטונגען געמאכט ווערדען. דער פֿייערליכע עמפּפֿאנג זאָלל אים זאָ גלענצענדער ווערדען, אלס אויך דיא פֿירסטען פֿאָן רומעניען אונד בולגאריען צור בעגריסונג זיינער מאַיעסטעט זיך היער איינפֿינדען ווערדען." — עס איזט געוויס, דאס דיא פֿירסטען פֿאָן רומעניען אונד בולגאריען ניכט בלאָס „אויס האָפֿליכקייט" איין צוזאממענטרעפֿפֿען מיט אונזערעם מאָנארכען אנשטרעבען. עסטרייכ-אונגארן האט עבען אין לעטצטערער צייט אים אָריענטע איינען זאָלכען איינפֿלוס זיך געזיכערט, דאס דיא דאָרטיגען פֿירסטען דיא פֿריינדשאפֿט אונזערעס ערהאבענען מאָנארכען צו געווינגען זוכען. זיא האבען נון דיא איבערצייגונג, דאס דיא פֿריינדשאפֿט רוסלאנדס, אויף דיא אללע פֿירסטען דעם אָריענטס ביזהער זאָ פֿיעל געבויט, איהנען ניכט צום נוטצען, זאָנדערן צום שאַדען געריכט האט, אונד דאס זיא נור דורך איין ענגערעס אונד אויפֿריכטיגעס בינדניס מיט עסטרייכ-אונגארן איהרע הערשאפֿט בעפֿעסטיגען קאָננען!

* (דער פּאפּסט אונד דיא הייראטה דעס קראָנפּרינצען.) וויא בעקאנט, איזט דיא בעלגישע פּרינצעססין שטעפֿאניע, אלס ענקעלין דעס געוועזענען אונגארישען פּאלאטינס יאָזעף, מיט דעם קראָנפּרינצען פֿערוואנדט. לויט דער קאטהאָלישען רעליגיאָן ווערע זאָגאר דיעזע הייראטה אין פֿאָלגע דער נאהען פֿערוואנדטשאַפֿט ניכט שטאטטהאפֿט. אללײן דיא קאטהאָלישע רעליגיאָן האט פֿיר זאָלכע פֿעללע אויך איין הילפֿסמיטטעל. דער פּאפּסט קאנן נעמליך פֿיר דיא פֿאָללציעהונג איינער זאָלכען הייראטה איינען זאָגענאנטען „דיספּענז" פֿערלייהען, דאס הייסט: דער פּאפּסט ערקלערט דיא דיעסבעציגליכען בעשטיממונגען דער קאטהאָלישען רעליגיאָן פֿיר דיעזען פּראייצעלטען פֿאלל אלס אויפֿגעהאָבען. נון הערשט אבער געגענווערטיג צווישען דעם קאָניג פֿאָן בעלגיען אונד דעם פּאפּסטע וועגען דער יעזויטען אונד דער קאטהאָלישען גייסטליכקייט איבערהויפּט אין זאָלך ערביטטערטער שטרייט, דאס צווישען דיעזעלבען יעדע בעציעהונג אבגעבראָכען ווארדע. דער פּאפּסט האט זאָגאר בערייטס זיינען געזאנדטען ביים בעלגישען קאָניג אבבעריפֿען, וועהרענד אויך דער בעלגישע געזאנדטע אם פּעפּסטליכען האָפֿע פֿאָר קורצעם ראָם גענצליך פֿערלאססען האט. פֿאָר אבבריך דיעזער בעציעהונגען וואר אינדעס דער בעלגישע געזאנדטע ביים פּאפּסטע וועגען ערטהיילונג דעס „דיספּענזעס" צו דער אין רעדע שטעהענדען הייראטה איינגעשריטטען, ערהיעלט יעדאך צור אנטוואָרט, דאס דער קאָניג זעלבסט אים דיעזען „דיספּענז" אנזוכען מאגע. דער בעלגישע קאָניג ליעס זיך אויך צו דיעזעם שריטטע העראב. דאך בליעב זיין אנזוכען ביזהער אונערלעדיגט. דער פּאפּסט גלויבט נעמליך, דען בעלגישען קאָניג אויף דיעזע ווייזע צור נאכגיעביגקייט אין דעם אין רעדע שטעהענדען „יעזויטען-שטרייטע" נאטהיגען צו קאָננען. אללענפֿאללס שטעהט היטע דער פֿערהייראטונג דעס קראָנפּרינצען הייראטה מיט דער פּרינצעססין שטעפֿאניע נאך איין געוואלטיגעס הינדערניס ענטגעגען. וויא עס נון הייסט, ווערדען דיא נאטהיגען שריטטע צור ערלאנ-

קעהרטע, דא וועקטען די רייזענדען דען שלאפענדען יונגען מאנן מיט דען וואָרטען אויף: שטעהען זיא דאָך אויף, דענן איהר פאטער האט זיך פערשפעטעט אונד דער צוג איזט שאָן אים אבפאהרען בעגריפען!" דער יונגע מאנן ריעב זיך די אויגען אונד פערזיכערטע די רייזענדען נור, דאס היער איין אירטהום אבוואלטע, דא ער יא שאָן אלס קינד זיינען פאטער דורך דען טאָד פערלאָר. — נון ערסט ערפוהר דער יונגע מאנן, דאס יענער אלטע הערר זיך אלס זיינען פאטער אויסגאב, דורך וועלכען בעטרוג עס דיעזעם געלונגען, איהם „פאָר דען אייגען מעהרערער פערזאָנען" די בריעפטאשע מיט 800 גולדען צו שטעהלען. אין דער נעכסטען שטאציאָן פערליעס דער יונגע מאנן דען וואגגאָן, אום נאָך פרעסבורג צוריקצוקעהרען, ליידער איזט עס איהם זעלבסט אונד דען בעמיהונגען דער פּאָליציי ניכט געלונגען, דיעזען „פאלשען פאטער" אויספינדיג צו מאכען; אללענפאללס איזט עס קיין אללטאגסדיעב, דער עס געוואגט, איינעם מיטרייזענדען אין געגענווארט פיעלער פערזאָנען די בריעפטאשע אבצונעהמען! —

פערלאָזונג

1) דער קרעדיט-לאָזע.
(שלוס.)

פערנער געוואָננען יע 5000 גולדען: ס' 3866 נומ' 51, ס' 3870 נומ' 50; יע 3000 גולדען: ס' 3220 נומ' 90, ס' 3899 נומ' 36; יע 1500 גולדען: ס' 522 נומ' 96, ס' 3220 נומ' 70, ס' 3870 נומ' 12; יע 1000 גולדען: ס' 522 נומ' 16, 42, ס' 748 נומ' 61, ס' 3220 נומ' 9, 40, 91, ס' 3866 נומ' 16, ס' 3973 נומ' 54; יע 400 גולדען: ס' 522 נומ' 5, 14, 15, 21, 33, 98, ס' 748 נומ' 9, 35, 45, 49, 63, 76, 98, ס' 3172 נומ' 25, 44, 47, 64, 74, ס' 3220 נומ' 10, 64, 84, 100, ס' 3866 נומ' 4, 20, 49, ס' 3370 נומ' 1, 39, 66, ס' 3899 נומ' 59, ס' 3973 נומ' 9, 22 אונד 32.

אויף אללע איבריגען פערלאָזטען נוממערן פאללט דער געריגנסטע געווינן פאָן יע 200 גולדען.

2) דער וויענער-לאָזע.
(שלוס.)

פערנער געוואָננען: יע 1000 גולדען: ס' 511 נומ' 62, ס' 1031 נומ' 94, ס' 1920 נומ' 60, ס' 2370 נומ' 58 ס' 2888 נומ' 30; יע 400 גולדען: ס' 340 נומ' 37, 72, ס' 876 נומ' 39, ס' 908 נומ' 58, 95, ס' 1021 נומ' 78, ס' 1060 נומ' 69, ס' 1920 נומ' 2, 33, 88, ס' 2370 נומ' 96, ס' 2888 נומ' 82.

אויף אללע איבריגען פערלאָזטען נוממערן פאללט דער געריגנסטע געווינן פאָן יע 130 גולדען.

3) דער אינסבּוקער לאָזע.

ביא דער אם 3-טען יולי 1880 פאָרגענאָממענען ציעהונג פיעל דער הויפט-טרעפפער מיט 10000 גולדען אויף נומ' 6701 — אונד דער צווייטע טרעפפער מיט 1000 גולדען אויף נומ' 17651. פערנער געווינגען יע 180 נר' 41025 אונד 43208.

4) דער קראקויער-לאָזע.

ביא דער אם 1-טען יולי 1880 פאָרגענאָממענען ציעהונג פיעל דער הויפטטרעפפער מיט 15000 גולדען אויף נר' 1083 — דער 2-טע טרעפפער מיט 1500 גולד' אויף נר' 3376. פערנער געווינגען יע 500 גולד' נר' 26804 31530 אונד 54124.

געשעפטסבעריכט

פעסטער פרייזע.

געטריידע-געשעפט. פאָן ווייצען וואר געסטערן וועניג צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר שוואך, 12000 מטצר' ווארדען פערקויפט.

ווייצען טהייס 630 מעטרצ' 78.3 קילאָ 11.35 גולד. 200 מעטרצטר, 78.3 קילאָ 11.35 גולד. — 1000 מעטרצטר' 76.6 ק' 11.15 גולדען. 750 מטרצ' 75.5 קילאָ 10.85 גול. 1200 מטרצ' 75.2 קילאָ' 10.75 גול. — (אללעס פער דרייא מאָנאטע.) —

קאָרן — 10.20—10.— גולד.

קוקורוץ 7.10 גולד.

האפער 7—6.70 גולד.

רעפּס $12^3/_4$—$12^1/_2$ גולדען.

מעהל-פּרייזע (פער 100 קילאָגראמם זאמט זאק, פרייא אב פעסט:) נר' 0: 21 גולד. 50 קר', נומ' 1: 20 גול. 90 קר', נר' 2: 20 גול. 30 קר', נר' 3: 19 גול. 70 קר', נר' 4: 19 גול. 20 קר', נר' 5: 18 גול. 60 קר', נר' 6: 18 גול. — קר', נר' 7: 17 גולד. 60 קר', נר' 8: 17 גול. — קר', נר' $8^1/_2$ 16 גולד. 20 קר', פיינע קלייע 5 גול. 10 קר', גראָבע קלייע 4 גולד. 40 קר.

הילזענפריכטע: ערבסען אונגארישע 16—17 גול. לינזען 10—14 גול. ראָהע הירזע 8—8.50 גול. הירזע בריין 13.50—13.75 גול. גראָסע וייסע באָהנען 10—$10^1/_4$ גולד. צוויעבעל 11—$11^1/_2$ גולד. לייזאמען 13 גולדען, האנפזאמען 8—8.50 גול. מאָהאר —.7—7.25 גול. קימעל 31—32 גול. וויקען 6—$6^1/_2$ גול. מאָהן גרויער 28—29 גול. בלויער 32—32 גול. (אללעס פער 100 קילאָ.)

שפּיריטוס נייע מעטהאָדע אים קליינען 34.50—34.75 גולד. אלטע-מעטהאָדע 36.50 גולדען. פער 10000 ליטער פּערצענט. —

צוועטשקען. באָסנישע זאק-וואַרע 20—20.50 גולד. סערבישע 21.45 גולד.

צוועטשקענמוס (לעקוואר) באנאטער 17—18 גולדען.

וואַקס ראָזענויער 128—129 גול. סלאוואָנישער 132—133 גולד.

פּאַפּריקא 23—24 גול. שאָטען 32 גול.

קנאָפּפערן אונגארישע 19—20 גול.

ווייןשטיין נייע וואַרע 64—65 גול.

ריבאָל ראַפּסעלט-ראַפפינירטעס 36.50—37 גולד. פער 100 קילאָגראמם.

רעפּס-קוכען 5,10 גול.

אונשליט (חלב) 42.50—43.50 גולד.

פּעטראָלעאום 20 גולד. —

שאָפּפעללע אין פאָריגער וואָכע ווארדען 12000 שטיק פערשיעדענע גאטטונגען פערקויפט. אונד צוואר דייטשוואָללינע פּאָריעהריגע 66—70 גולד. פער 100 קילאָ. דיעסיעהריגע 1,80 - 2,20 גולד. פער פּאאר. סערבישע 125—135 גולד. באטשקער אונד באנאטער 14—150 גול. אללעס (פער 102 שטיק.)

לאמם-פעללע באנאטער אונד זיעבענבירגער ווייסע לייכטע 65—70 גולד. שווערע 75—85 גולד. שוואַרצע באנאטער 110—115 גולד. שוואַרצע זיעבענבירגער 130—140 גולד. דייטשוואָללינע האלב-לאמם 18—26 גולדען. דייטשע לאמם- לייכטע פּער גערבער 35—40 גולד' שווערע פּער קירשנער 60—75 גולדען. (אללעס פער 102 שטיק.)

קיטץ-פעללע האנדשוה-וואַרע 94—95 גול. שוה-פעללע שווערע 35—40 גולד.

הייטע, ווי נאטירען: פער 100 ק' אונגארישע קוה-הייט 95 - 105 גול. אָכסענהייטע טראָקענע 108—110 גול.

ראָסהייטע $7^1/_2$ — $8^1/_2$ גולד. (אללעס פער פּאאר.)

קאלב-פעללע אָהנע קאָפּפע 205—210 גול. מיט קאָפּפע 190—195 גולד.

לעדער גערעפעט, פּפונד-הייטע 25—26-קילאָ 168—170 גולד. איינמאל פּרעסטע טערצען פאָן 12—16 קילאָ 166—170 גולד, צווייטמאל פערעסטע טערצען 15—18 קילאָ, 164—168 גולד. דריימאל פערעסטע טערצען 19—21 קילאָ 168—170 גולד.

קאלבלעדער, געגערבטע 6—9-קילאָ 320—360 גולדען, געצוועטע 9—12-קילאָ 270—300 גולדען פער 100 קילאָ.

וויענער פרייזע.

שפּיריטוס 34.75—35.— גול. צו 10000 ליטער פּערצענט.

ריבאָל 34.25 — 34.50 גולד. פער 100 קילאָ.

ווייצען, פערקויפט ווארדען 25000 מעטער-צטר', פרייזע: באנאטער-ווייצען 76—78-קילאָ 12.—12.60 גול. פער מעטערצטר. —

קאָרן, אונגארישעס 67—71-קילאָגראמם 10.40 — 10.60 גולד' פער מעטער-צטר.

האפער אונגארישער 7.30 — 7.45 גולדען פער מעטער-צענטנער.

גערסטע עסטערייכישע 60—64-קילאָ 8.50 — 9.— גולדען.

רעפּס באנאטער 12.75—13. גולד.— קאָהל 13.25 — 13,75 גולדען.—

קאָרן-מעהל, נר' 1: 17.75— 18,75 גולד., נר' 2: 15.75—16.75 גולדען פער מעטער-צטר.

ווייצען-מעהל נר' 0: 22.——23.— גולד' נר' 1: 21.——22.— גולד., נר' 2: 19.50—20.50 נר' 3: 18.— 19.— גולדען, אללעס פער מעטער צטר.

הילזענפריכטע: לינזען 20—32 גולדען ערבסען 8.50—11 גול. באָהנען 9 — 12 גולד. הירזען $9^1/_2$— 10.50 גולד' (אללעס פער 100 קילאָ.) —

לאָטטא-ציעהונג פאָם 3-טען יולי 1880.

טעמעשוואר	58	52	11	42	34
וויען	81	30	41	49	78
גראץ	6	53	11	31	61

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע	קוואליטעט פר.הקטאל.	פער 100 קילאָגראמם
ווייצען נייער באנאטער	—	—.——.—
"	75	11.——11.15
"	76	11.20—11.30
"	77	11.40—11.50
"	78	11.55—11.60
"	79	—.——.—
"	80	—.——.—
טהייס	74	—.——.—
"	75	11.05—11.29
"	76	11.30—11.40
"	77	11.50—11.60
"	78	11.65—11.70
"	79	—.——.—
"	80	—.——.—
פעסטער באָדען	74	—.——.—
"	75	11.——11.10
"	76	11.15—11.20
"	77	11.30—11.40
"	78	11.45—11.50
"	79	—.——.—
"	80	—.——.—
ווייסענבורגער	74	—.——.—
"	75	—.——.—
"	76	11.——11.15
"	77	11.25—11.35
"	78	11.45—11.55
"	79	11.60—11.65

פריכטע	קוואליטעט פר.הקטאל.	פער 100 קילאָגראמם
קאָרן	72	10.20—10.—
גערסטע פּאלץ	62	—.——.—
גערסטע פּוטטער	62	—.——.—
האַפער	41	7.60—7.30
קוקורוץ באנאטער	—	7.25—7.20
אנדערער	73	7.15—7.10
הירזע	—	8.——7.75

טערמין-פּרייזע		פער 100 קילאָגראמם
ווייצען	פער אָקטאָבער	9.82
"	פריהיאָהר	—.—
"	"	—.—
קוקורוץ	"	7.—
גערסטע		—.—
האַפער	"	5.60
"	"	—.—
רעפּס	"	13.12

באללען-מעהל		קר. פל.
נומער 0	דער באללען צו 100 קילאָגראמם מיט זאק	21 50
" 1		20 90
" 2		20 30
" 3		19 70
" 4		19 20
" 5		18 60
" 6		18 —
" 7		17 60
" 8		17 —
" $8^1/_2$		16 20
שפּיריטוס: אלטע מעטהאָדע פּרעסהעפע		35 —
" נייע קארטאָפפעל		33 75

קורז-טאבעללע פאָם 3. יולי.

געלד-קורז	פל. קר.
זילבער-אגיאָ	100 —
דוקאטען	5 51
צוואנציג-פראנקענשטיק 8 גולדען גאלד-שטיק (20 פראנקס)	9 31
נאפּאָלעאָנדאָר	9 34
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	57 60
20 מארקשטיקע	11 51
פּאפּיער-רובעל	1 25

לאָזע	פל. קר.
1854-ער 4 פּערצענטיגע שטאאטס-לאָזע	122 50
1860-ער " גאנצע	133 50
דעטטא " פינפטעל	133 50
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	173 50
דעטטא " 50 "	173 30
ראאב רעגולירונגס	29 —
טירקען-לאָזע	16 —
קרעדיט-לאָזע	180 50
קלאָרי-לאָזע צו 40 גולדען	41 —
דאָנוי-דאמפשיפפארטס-לאָזע	107 50
אינסבּרוקער לאָזע	25 25
קעגלעוויטש לאָזע צו 10 גולדען	16 —
קראקויער לאָזע " 20 "	20 75
אָפנער לאָזע " 40 "	41 —
פּאלפי לאָזע " 40 "	42 —
רודאלף-לאָזע " 10 "	18 —
סאלם-לאָזע " 40 "	52 25
וואלדשטיין לאָזע " 20 "	23 25
סט.-גענאָיס לאָזע " 40 "	46 —

לאָזע	פל. קר.
באָדענקרעדיט לאָזע צו 20 גולדען	25 —
אונגארישע לאָזע " 100 "	125 75
דעטטא " 50 "	62 50
ראטהשילד-לאָזע " 20 "	32 75
שטיפטונגס-לאָזע " 20 "	39 —
אונגארישע פּרעמיען-לאָזע צו 100 גולד.	114 50
דעטטא צו 50 גולדען	114 —
וויענער לאָזע	119 50

ערטראג-פּאפּיערע	פל. קר.
אונגארישע גאָלד-רענטע	111 20
אונגארישע אייזענבאהנאנלעהען	95 —
טעמעשוואר-באנאטער	94 60
זיעבענבירגישע	94 70
קראָאטישע	97 80
בוקאָווינער	95 50
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	127 —
ווייזענקאָמיטאטס-אבלאָגאציאָנען	94 40
פּאנדבריפע דער אונגארישען באָדענקרעדיט צו 5 איינגעלעזט פּראָצענט	101 50
דער אונגארישען היפּאטעקען-באנק צו 5 פּראָצענט	96 25
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 איינגעלעזט פּראָצענט	96 —
דעטטא צו 6 פּראָצענט	102 —
דער פעסטער קאָממערציאַל-באנק	102 75
דער אָסטבאהן	88 —
דער נאָרד-אָסטבאהן	148 50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard

וויעדער אויפבויען צו קאָננען. אן דער שפּיטצע דעם זאממעל-באָגענס בעפאַנד זיך יעדאָך דיא אויפשריפט: „שפּענדען צום אויפבויע דעם דורך איינען בליטץ אבגעבראננטען גאָטטעסהויזעס". נון בראַכטע מאַן דיעזען זאממעל-באָגען אויך צו איינעם רייכען, אבער עבען ניכט קירכען-פריינדליכען העררן אין שטיינאמאנגער. דאמיט אויך ער צו דיעזעם צוועקע עטוואס שפּענדע. דיעזער פערווייגערטע יעדאָך יעדע גאַבע, אינדעם ער צו דען געלד-זאממלערן זאגטע: „ווערע אייער גאָטטעסהויז דורך איינע צופעלליגע פייערסברונסט פערניכטעט וואָרדען, דא ווירדע איך אויך גערנע הילפע לייסטען, דאמיט דאסזעלבע נייערדינגס אויפגעבויט ווערדע. דא אייער גאָטטעס-הויז יעדאָך דורך איינען בליטץ, דער דאָך דירעקט פאָם הימעל געקאָממען, ניעדערגעבראננט וואָרדען, זאָ געבע איך ניכטס. גאָטט האט יא דא זעלבסט זיין הויז אין פייער געשטעקט, זא ווערדען נון איינזעהען, דאס איך מיך ניכט פערפפליכטעט האַלטען קאַנן, יעמאנדעם עטוואס צו געבען, דער זיך זעלבסט זיין הויז אנגעצינדעט האט!" — דיא לייטע מוסטען מיט לעערען הענדען וועגגעהען, דא זיא אויף דיעזען שפּאָטטענדען וויטץ ניכטס צו אנטוואָרטען וואוסטען.

* (איין קינד אלס עהע-הינדערניס.) אים קישאַיאר (זעמפּלינער קאָמיטאט) ווירד בעריכטעט: דער היעזיגע גוטס-בעזיטצער האטטע איינען יודישען ווירטסהויז-פּעכטער, נאמענס גרינביום. דער בערייטס 67 יאהרע אלט אונד זייט לענגערער צייט וויטטווער וואר. דער גוטס-בעזיטצער זעטצטע זיך אין דען קאָפּף, דאס זיין ווירטסהויזער דיא 62-יעהריגע וויטווע אין צעבענגיע הייראטע, דא ער איהם זאגטע דאס ווירטסהויז ווענעהמען ווירדע. דער ארמע גרינביום ליעס זיך צו דיעזער פּארטיע ענטשליעסען, נאמענטליך דא דער גוטסבעזיטצער איהם געזאגט, דאס דיא ערוועהנטע וויטווע נור 2 קינדער האבע. אלס ער יעדאָך אין צעבענגיע צור האָכציט איינטראַף, דא שטעללטע עס זיך הערויס, דאס דיא וויטווע ניכט 2, זאָנדערן 3 קינדער בעזיטצע. גרינביום וואר איבער דיעזע טייושונג זאָ אויפגעבראַכט, דאס ער מיט זיינען בעגלייטערן זאָגלייך דען וואגען בעשטיעג, אום וועגצופאהרען. דא זאממעלטען זיך יעדאָך דיא בעוואָהנער אן אונד ליעסען דען וואגען ניכט צום דאָרפע הינויס. גרינביום אונד זיינע בעגלייטער פליכטעטען דאהער צו פוס אויס דעם אָרטע. דאס דריטטע קינד בילדעטע דאס הינדערניס, וואָדורך דיעזע עהע לייכט העטטע פעראייטעלט ווערדען קאָננען. נון זוכטע אבער דער גאלסעטשער אבעראבבינער, דער אלס „בעל מסדר קדושין" עבענפאַללס צור האָכציט ערשיענען וואר, צווישען ברייטיגאם אונד בראוט איינע אויסזאהנונג צו שטאנדע צו ברינגען, דיא דעם עהרווירדיגען מאננע דענן אויך גליקליך געלאנג. נאכדעם אום 11 אוהר קעהרטע דער געפליכטעטע ברייטיגאם צוריק, אונד דיא טרויאונג ווארדע מעגליכסט שנעלל פאָרגענאָממען, דאמיט דערזעלבע ניכט וויעדער „חרטה" בעקאָממע. דיעזער עהרווירדיגע הערר ראבבינער פערדיענטע עס געוויס, היעפיר איינען דאָפּפּעלטען „רח"ש" צו ערהאלטען!

* (איינע „קטלנית".) אונטער דיעזעם אויסדרוקע „קטלנית" ווירד אים „תלמוד" איינע פרויא בעצייכנעט, דיא בערייטס דרייא מעננער דורך דען טאָד פערלאָרען. איינע זאָלכע דאַרף נאָך יודישעם רעליגיאָנס-געזעטצע ניכט מעהר הייראטען, דא צו בעפירכטען שטעהט, דאס יעדער, דער זיא הייראטעט, עבענפאַללס שטערבען ווירדע. אויס וועספּרים ווירד בעריכטעט, דאס דאָרט איינע פרויא פאַר וועניגען טאגען איהרען זיעבענטען מאַנן בעגראבען האט. זיא וואר, אלס זיא דען ערסטען הייראטעטע, בלאָס 17 יאהרע אלט. זיא לעבטע מיט דעם ערסטען 15 מאָנאטע, מיט דעם צווייטען 13 יאהרע, מיט דעם דריטטען 4 יאהרע, מיט דעם פיערטען עבענפאַללס 4 יאהרע, מיט דעם פינפטען 6 יאהרע, מיט דעם זעכסטען 4 מאָנאטע אונד מיט דעם זיעבענטען עבענפאַללס נור איינינע מאָנאטע. דיא פרויא איזט היינטע ערסט 50 יאהרע אלט אונד שטעהט אים בעגריפּפע, זיך אלסבאלד צום אכטען מאלע צו פערהייראטען. עס איזט קיין פערדאכט פאָרהאנדען, דאס דיעזע פרויא איינען איהרער מעננער פערגיפטעט האבע, דא דער איינע דורך וואססערזוכט, דער אנדערע דורך איינען אונגליקליכען שטורץ א' ז' וו' געשטאָרבען איזט. אללײן אימערהין איזט דיעזעלבע איינע „קטלנית" אונד צוואר ניכט אין דעם זיננע, דאס זיא איהרע מעננער ווירקליך אומברינגט, זאָנדערן דאס זיא קיין גליק האט, דאס איינער איהרער מעננער לענגערע צייט אם לעבען בלייבע. דא זיעהט מאַן וויעדער דיא וויזהייט דער „חכמי התלמוד", דיא איינער פרויא, דיא בערייטס דרייא מעננער דורך דען טאָד פערלאָרען, דאס וויעדערפערהייראטען ניכט געשטאטטעטען.

* (דורך אונגעשיקליכקייט ערשלאגען.) אים אָבער-וישוי (מארמאראָשער קאָמיטאט) ווירד איין פאַלל בעריכטעט, דער אן אונד פיר זיך „רעכט קאָמיש" איזט, אבער אויך איינע טרויריגע זייטע האט, דא ביא דעמזעלבען ליידער איין יודע זיין לעבען איינגעביסט. איין ארמער וואלאכישער בויער האטטע זיך נעמליך איין קליינעס הייזכען געקויפט, וועלכעס אויף דעם גרונדע איינעס יודען שטאנד. דער יודע וואר הימיט ניכט איינפערשטאנדען אונד פאסטע דען ענטשלוס, דאס הייזכען, וועלכעס נאָך אונבעוואָהנט שטאנד, דעם נאכטס ניעדערצורייסען. אין דער ערסטען נאכט געלאנג עס דעמזעלבען דענן אויך, דאס אויס ברעטטערן בעשטעהענדע דאך צו ענטפערנען. אין דער צווייטען נאכט וואָללטע ער דאס „געבאַלקע" ניעדעררייסען, דאָך שטעללטע ער דיא זאכע זעהר אונגעשיקט אן. ער בעפעסטיגטע נעמליך איינען שטריק אן דען דאך-באלקען, אום מיט דעססטאָ גראָסערער קראַפט ציעהען צו קאָננען, באנד ער דען אנדערן עק דיעזעס שטריקעס זיך זעלבסט אן דיא האנד. ער צאָג נון מיט גראָסער אנשטרענגונג אן דעם שטריקע, זאָ דאסס דאס געבאַלק ווירקליך אלסבאלד העראבשטירצטע, ליידער פיעל דאסזעלבע אבער אויף דען יודען, דער ביים שטורצע דעם געבאַלקעס זיך ניכט ענטפערנען קאָננטע, דא דער שטריק, וויא בערייטס ערוועהנט, אן זיינע האנד פעסט געבונדען וואר. דער אונגליקליכע ווארדע דעם מאָרגענס אונטער דעם העראבגעשטירצטען געבאַלקע טאָדט אויפגעפונדען. מערקווירדיג היעביא איזט, דאס דער ארמע וואלאכישע בויער וועניגער איבער דען איינשטורץ זיינעס הויזעס, אלס איבער דען טאָד דעם יודען זאָ זעהר ערשראַק, דאס ער ערנסטליך קראנק ווארדע. אללענפאַללס בלייבט עס מערקווירדיג, וויא דער יודע זאָ אונגעשיקט וואר, דאס ניעדעררייסען דעם הייזכענס אין איינער ווייזע פאָרצונעהמען, דערען געפאהר יעדער פערנינפטיגע מענש לייכט זעהען קאָננטע!

* (זעלבסטמאָרד איינעס יודישען מעדכענס.) אים טעמעשוואר ווירד בעריכטעט: איין האנדלונגס-געהילפע, נאמענס מארקוס שטערן, מאכטע דיא בעקאנטשאַפט איינעס 19 יעהריגען מעדכענס, נאמענס יאָהאננא וויים, טאָכטער דעם יאָזעף וויים. דיא עלטערן דעם מעדכענס ליעסען עס גערנע צו, דאס שטערן אין איהרעם הויזע הייפיג ערשיען, עס ווארדע אויך בערייטס דער טאג בעשטיממט, אן וועלכעם דיא „פערלאָבונג" דעם יונגען פּאארעס שטאטטפינדען זאָללטע. אן דיעזעם טאגע פאנד זיך דענן אויך מארקוס שטערן אין דער וואָהנונג דעם יאָזעף וויים אין, דאָך ניכט דעסהאלב, אום ברייטיגאם צו ווערדען, זאָנדערן אום צו ערקלערען, דאס זיינע עלטערן עס דורכאויס ניכט צוגעבען וואָללען, דאס ער דיא יאָהאננא וויים הייראטע. דער פאטער דעם מעדכענס ווארדע אין פאָלגע דיעזער ענטטייושונג נאטירליך זעהר אויפברויזענד אונד מאכטע זאָוואָהל דעם יונגען מאננע אלס אויך זיינער טאָכטער דאריבער פאָרווירפע, דאס זיא איין „פערהעלטניס" אנגעקניפּפט, וועלכעס ניכט צום ציעלע פיהרט אונד דער „עהרע" איינעס מעדכענס נור שעדליך זיין קאנן. מארקוס שטערן ענטפערנטע זיך הירויף אונד דאס מעדכען בעגלייטעטע איהן ביז צור טהירע הינויס. אלס זיא צו-

---

„איך גלייבע מיט בעשטיממטהייט דאראויף רעכנען צו דירפען, מיין גנעדיגסטער הערר איזט איין עדלער, בראַווער, פראָממער מאַנן, דער זיך פיר דיא אומזאָנסט בעשולדיגטען יודען זעהר אינטערעססירט. ווענן ער נור איינען אנלאַס העטטע, זיך דער זאכע אנצונעהמען, ער ווירדע עס שאָן דעם בישאָף אייכשטעט, צום טראָטץ טהון."

„פיללייכט געלינגט עס מיר, דען שוועבישען בונד צו פעראנלאססען, דען הערצאָג פאָן פפאלץ-נייבורג מיט דער „עקסעקוציאָן" געגען דיא פאססענהיימער גראַפען צו בעאויפטראגען. בלייבט איינינע טאגע היער, אונד ווענן אונטער נאמטליכעם בייששטאנדע איך איינען זאָלכען בעשלוס פאָן דען הערען דעס שוועבישען בונדעס ערווירקט, דאנן פאהרע איך מיט אייך נאך נייבורג."

„גערן וויל איך אללעס בייטראגען, וואס אין מיינען קרעפטען שטעהט, אום דיעזע זאכע צום גוטען ענדע צו פיהרען. זייטדעם איך זעלבסט דאצו בייגעטראגען האבע, דען וואהרען זאכפערהאלט אין באָזינגען אן דאס ליכט צו ציעהען, איזט עס מיר הערצענסזאכע געוואָרדען, דיא יודען געגען דיעזע וואהנזיננינע בעשולדיגונג צו פערטהיידיגען. איך האבע אויך איין ביכליין געשריעבען, דאס דיא גאנצע ליגענהאַפטיגקייט אונד באָסהייט דעראַרטיגער אנקלאגען בלאָססשטעללט. איך האבע, זייטדעם איך דאס גליק האטטע, איך קאָננען צו לערנען, פיעל מיט יודען פערקעהרט, אונד איהרע שפּראכען, זיטטען אונד געזעטצע גרינדליך קעננען געלערנט. איך האבע דען אורזאכען יענער בעשולדיגונג נאכגעפאָרשט אונד האבע געפונדען, דאס זיא אינזגעזאמט פאָן האבזיכטיגען אונד גראַוזאמען פירסטען אָדער פּראַלאטען ערדאכטען אָדער פאָן בירגערן, וועלכע דען יודען געלד שולדיג וואַרען, הערריהרען. מעהר אלס טויזענד יאהרע לאנג האט מאַן פאָן זאָלכען דינגען ניכטס געוואוסט. ערסט זייט 300 יאהרען, זייטדעם דיא גייסטליכען פיעל בעטרוג מיט וואללפאהרטען אונד וואונדערקורען אנגעריכטעט, זינד דיעזע בלוט-געשיכטען אויפגעקאָממען. אין דען ערסטען צייטען דעם כריסטענטהומס זינד דיא כריסטען אלס קינדער-מערדער אונד בלוט-צאפּפער פערריפען געוועזען. דאס דיא פאָן דער פאָלטער ערפּרעסטען בעקענטניססע דער יודען ניכטס אלס בעווייז אנגעזעהען ווערדען דירפען, האבע איך יא זעלבסט אין באָזינגען ערפאהרען. מיין גנעדיגסטער הערר, דער הערצאָג, איזט, וויא איך, פאָן דער אונשולד דער טרייטלינגער יודען איבערצייגט, אונד ווירד געוויס גערנע זיינע האנד דאצו ביעטען, דיאזעלבען צו בעפרייען."

„געבע עס גאָטט! איך ווערדע מיך גלייך אויף דען וועג מאַכען, אום צו ערווירקען, דאס דעם הערצאָגע דיא געלעגענהייט דאצו געבאָטען ווערדע."

עס גינג אבער דאָך ניכט זאָ לייכט, וויא ר' יאָסעלמאנן מיינטע. מאנגע פערגינגען, עהע דאס געווינשטע ערייכט ווערדען קאָננטע. דער האָפ-פּרעדיגער דעם הערצאָגס פאָן נייבורג קאָננטע דאס ענדע ניכט אבוואַרטען אונד רייזטע אללײן צו זיינעם פירסטען. ערסט דרייא וואָכען שפּעטער פוהר איהם ר' יאָסעלמאנן נאך, אינדעם ער דאס דעקרעט דעם שוועבישען בונדעס, וועלכעס דען הערצאָג אָטטאָ היינריך פאָן פפאלץ-נייבורג צום פאָללשטרעקקער דער עקסעקוציאָן געגען דיא פאססענהיימער גראַפען ערנאננטע, מיט זיך פיהרטע.

דער הערצאָג אָטטאָ היינריך וואר בערייטס דורך זיינען האָפ-פּרעדיגער פאָרבערייטעט. ער עמפּפינג דען יודישען בעפעהלסהאבער זעהר גנעדיג אונד איבערנאהם דען אויפטראג דעם שוועבישען בונדעס מיט גראָסער בערייטוויללינקייט. זאָפאָרט שיקטע ער איילבאָטען אן דיא גראַפען פאָן פאססענהיים אונד ליעס איהנען מיטטהיילען, דאס ער מיט דער עקסעקוציאָן געגען זיא פאָם שוועבישען בונדע בעאויפטראגט זייא, אונד דאס ער איהנען הירמיט דען קריעג אנקינדיגע, פאַללס זיא עס ניכט פאָרציעהען זאָללטען, דיא געפאנגענען יודען אין פרייהייט צו זעטצען. צוגלייך ליעס ער איינינע הונדערט בעוואפפנעטע מעננער אן דיא גרענצע דעם פאססענהיימער געביעטעס ריקען.

אלס דיא פאססענהיימער זאהען, דאס דער הערצאָג ערנסט מאכטע, איבערפיעל זיא אנגסט אונד שרעקען. דער הערצאָג פאָן פפאלץ-נייבורג בעזאס וואָהל נור איין קליינעס לאנד, אבער ער געהאָרטע איינער זעהר גראָסען אונד מעכטיגען פאמיליע אן. לייכט קאָננטע דער הערצאָג פאָן פפאלץ-נייבורג דיא געלעגענהייט בענוטצען, אום זיין געביעט דורך דיא עראָבערטען בעזיטצונגען דער גראַפען פאָן פאססענהיים צו פערגראָססערן. זיא צאָגען עס דאהער פאָר, דיא טרייטלינגער יודען אין פרייהייט צו זעטצען.

באלד קעהרטען דיא איילבאָטען דעם הערצאָגס מיט דיעזער פריעדענס-נאכריכט נאך נייבורג צוריק, אונד דער הערצאָג ערטהיילטע זאָפאָרט בעפעהל, דאס זיינע קריעגער אין דיא היימאטה צוריקקעהרטען. ר' יאָסעלמאנן אבער ריעף: „געלאָבט זייא גאָטט, דער זיינע גנאדע אונס ניכט ענטצאָגען האט!"

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

גונג דעם פּעפּסטליכען „דיספּענזעס" גענמעהר זייטענס אונזערעס מאָנארכען איינגעלייטעט ווערדען, דעססען וואונש ביים פּאפּסטע געוויס זאָגלייך דיא פֿאָללסטע בעריקזיכטיגונג פֿינדען ווירד. (ווער גלויבען זעלבסט, דאס דער פּאפּסט זיך דאפֿאָר היטען ווירד, דיא אנגעלעגענהייט אויף דיא שפּיטצע צו טרייבען. איינע זאָלכע „דיספּענז-פֿערהייראטונג" האט דעם פּאפּסטע אונד דער קאטהאָלישען קירכע איבערהויפּט בערייטס איינען זעהר עמפּפֿינדליכען שאדען איינגעבראכט. לויט דער קאטהאָלישען רעליגיאָן גיבט נעמליך קיינע עהע-שיידונג; אללײן דער פּאפּסט קאנן אייך היעצו איינען „דיספּענז" ערטהיילען; קאָניג היינריך דער אכטע פֿאָן ענגלאנד וואָללטע זיך נון פֿאָן זיינער ערסטען פֿרויא שיידען, דאָך דער פּאפּסט האטטע היעצו, אים ריקזיכט אויף דיא פֿערוואנדטען דער קאָניגין, קיינען „דיספּענז" ערטהיילען וואָללען. דאס ענדע וואר, דאס קאָניג היינריך זיך פֿאָן דעם פּאפּסטע גאנץ לאָסזאגטע אונד דיא זאָגענאננטע „אנגליקאנישע קירכע" גרינדעטע. זאָ פֿערלאָר דיא קאטהאָלישע קירכע וועגען איינער דיספּענז-פֿערהייראטונג דאס רייכע אונד מעכטיגע ענגלאנד. דער געגענווערטיגע פּאפּסט ווירד זיך וואָהל היטען, איינען זאָלכען פֿעהלער צו ווידערהאָלען!

*) (איין „ציייכען דער צייט".) איין אמטס-בלאטט מעלדעט: „צווישען דעם אונגארישען האָנוועד-מיניסטער אונד דעם עסטערייכ-אונגארישען געמיינזאמען קריעגס-מיניסטער איזט דיעזער טאגע איינע זעהר וויכטיגע פֿעראיינבארונג צו שטאנדע געקאָממען. עס האנדעלט זיך היעביא דארום, דאס אים פֿאללע איינער איסריסטונג דער האָנוועד-ארמעע, דיא איסריסטונגס-קאָסטען אויס דער קאססא דעם געמיינזאמען קריעגס-מיניסטעריאומס געדעקט ווערדען זאָללען." — דאס דיעזע פֿעראיינבארונג עבען יעטצט געטראָפֿפֿען ווארדע, מוס אלס „ציייכען דער צייט" איינגעפֿאסט ווערדען. עס קאנן היערויס וואָהל ניכט געפֿאָלגערט ווערדען, דאס איין קריעג גאנץ געוויס אונד גאנץ אונמיטטעלבאר בעפֿאָרשטעהע, דאָך צייגט איינע זאָלכע פֿעראיינבארונג אימטערהין אויף דיא געפֿאהר איינעס קריעגעס הין, אן וועלכעם זאָגאר אויך דיא האָנוועד-ארמעע טהיילנעהמען מיסטע. בעדענקט מאן אבער דען אומשטאנד, דאס לויט געזעטץ דיא האָנוועד-ארמעע נור אינערהאלב דער גרענצען אונגארנס פֿערווענדעט ווערדען דארף, זאָ ליעגט עס אָפֿפֿען אויף דער האנד, דאס מאן עבען איינען זאָלכען קריעג בעפֿירכטעט, דער זיך אין דאס איננערע אונגארנס היניינערשטרעקען קאנן; פֿאָן וועלכער זייטע דיעזער קריעג דראָהט? — דאס איזט נאטירליך פֿאָרלייפֿיג נאָך טיעפֿעס געהיימניס. ווער וויססען אונס איינע זאָלכע געפֿאהר נור אין דעם פֿאללע צו דענקען, ווען רוסלאנד אונזערער מאָנארכיע דען קריעג ערקלערט, פֿאָן וועלכעם זאָדאנן עבען אונגארן דאס מייסטע צו ליידען העטטע!

*) (דיא שטייער פֿיר 3 יאהרע בעמעססען!) ביז יעטצט ווארדע דיא שטאאטס-שטייער בעקאננטליך אימטער נור פֿיר איין יאהר בעמעססען. ווער איינער ציפֿעללינ צו שטארק בעשטייערט, זאָ קאָננטע ער האָפֿפֿען, דאס עס איהם אים נעכסטען יאהרע געלינגען ווערדע, דיא „שטייער-בעמעססונגס-קאָממיססיאָן" צו איבערצייגען, דאס ער ניכט אים שטאנדע, איינע זאָלכ' האָהע שטייער צו לייסטען. וויא נון אבער געמעלדעט ווירד, זאָלל אים פֿינאנצ-מיניסטעריאום עבען יעטצט איין פּלאן אויסגעארבייטעט ווערדען, דעמגעמעס אין צוקונפֿט דיא שטייער אויף איינמאל פֿיר דיא דויער פֿאָן דריי יאהרען בעמעססען ווערדען זאָללטע. — עס איזט אללערדינגס ריכטיג, דאס דיא אלליעהרליכע שטייער-בעמעססונג פֿיעל ארבייט אונד גראָסע קאָסטען ערפֿאָרדערט. אללײן מאן דארף ניכט פֿערגעססען, דאס מיט דער בעמעססונג איינער שטייער פֿיר 3 יאהרע פֿיר דיא שטייער-צאהלער גראָסע אונאנגענעהמליכקייטען פֿערבונדען זינד. ווירדע יעמאנד צום ביישפּיעל צו האָך בעשטייערט, זאָ מיסטע ער דיעזע צו האָהע שטייער עבען פֿאללע 3 יאהרע פֿאָרט בעצאהלען. אונד דאנן — וועלכע וואנדלונגען פֿינדען וועהרענד דער דויער פֿאָן 3 יאהרען שטאטט! עס איזט מאָגליך, דאס איינער היייטע איין גיטעס געשעפֿט האט, אין פֿאָלגע דעססען ער מיט 100 גולדען שטייער בעלאסטעט ווארדע. אים צווייטען יאהרע קאנן יעדאָך דיעזעס געשעפֿט שאָן האלב אונד אים דריטטען יאהרע זאָגאר גאנץ צו גרונדע זיין, אונד דיעזער צו גרונדע געגאנגענע געשעפֿטס-מאנן זאָללטע טראָטצדעם דיעזעלבע שטייער צאהלען, וויא אים ערסטען יאהרע, וואָ זיין געשעפֿט נאָך אין האָכסטער בליטהע שטאנד? — דאס ווערע וואָהל דאָך איין שרייענדעס אונרעכט. וויר גלייבען דענן אויך ניכט, דאס דער אונגארישע רייכסטאג דיעזען אונגליקליכען אונד האָכסט שעדליכען פּלאן דעם העררן פֿינאנצמיניסטערס צום געזעטצע ערהעבען ווערדע!

*) (דיא יעזויטען אונד איין יידישער שפּעקולאנט.) זייט איינינען טאגען זינד דיא בלעטטער מיט דען בעריכטען פֿאָלל פֿאָן דער אויפֿהעבונג דעם יעזויטען-אָרדענס אין פֿראנקרייך. מאן האט דיא יעזויטען וואָהל ניכט אויס פֿראנקרייך אויסגעוויעזען. אללײן זיא דירפֿען מעהר קיינע זעלבסטשטענדיגען לעהר-אנשטאלטען לייטען, דא זיא דיא יוגענד אלס „פֿיינדע דעם שטאאטעס" ערציעהען. אין פֿאָלגע דער אויפֿהעבונג איהרעס אָרדענס פֿערלאססען דיא מייסטען יעזויטען דאס פֿראנצאָזישע געביעט. פֿיעלע וואָללען זאָגאר נאָך עסטערייך-אונגארן קאָממען, דא ביי אונס איין „יעזויטען-פֿיינדליכעס געזעטץ" ניכט עקסיסטירט. אין דען פֿערשיעדענען קראָנלענדערן עסטערייכס בעזיטצען דיא יעזויטען זעהר שטארק בעזוכטע לעהר-אנשטאלטען, אונד זעלבסט אין אונגארן ערפֿרייען זיך דיא יעזויטען זייטענס דער בישאָפֿע זעהר גראָסער בעגינסטיגונגען. עס איזט זעלבסטפֿערשטענדליך, דאס מאנכע בלעטטער וועגען דער בעפֿאָרשטעהענדען איבערשווממונג אונזערער מאָנארכיע דורך דיא פֿראנצאָזישען יעזויטען געוואלטיגען לערם שלאגען. — דאס קיממערט אונס וואָהל בלוטוועניג. אינטערעססאנטער איזט פֿאָלגענדע מיטטהיילונג אויס פּאריז: „איין יודע, דער אלס גראָסער שפּעקולאנט בעקאננט איזט, האט איין גימנאזיאום אבגעקויפֿט, וועלכעס פֿריהער דען יעזויטען געהאָרטע. דיעזעס גימנאזיאום קאנן נון ניכט געשלאָססען ווערדען, דא עס ניכט מעהר אייגענטהום דער יעזויטען, זאָנדערן איינעס יודען איזט. אללײן דיעזער יודע שטעללט אן זיינעם גימנאזיאום בלאָס יעזויטען אלס פּראָפֿעססאָרען אן. זאָ ווירד אין פּאריז, טראָטצדעם אללע לעהראנשטאלטען דער יעזויטען איינגעהאָבען ווארדען, דענגאָך איין גימנאזיאום פֿאָרטבעשטעהען, אן וועלכעם נור יעזויטען אלס פּראָפֿעססאָרען ווירקען ווערדען! פֿיעלע מיינען, דאס דיעזער בעקאננטע יידישע שפּעקולאנט דאס גימנאזיאום דעסהאלב אנגעקויפֿט האט, וויל ער וויים, דאס עבען דיא האָבגעשטעללטען אונד רייכסטען מעננער אין פֿראנקרייך ווארמע אנהעננער דער יעזויטען זינד. דיעזע ווערדען איהרע זאָהנע גערנע אויך אין צוקונפֿט אין זאָלכעס גימנאזיאום זענדען, אן וועלכעם בלאָס יעזויטען אלס פּראָפֿעססאָרען ווירקען, וועסהאלב זיך דא איין שאָנער גוטצען הערויסשלאגען לאסט. אנדערע זינד ווידער דער אנזיכט, דאס דיעזעס גימנאזיאום אויך יעטצט נאָך איינגענטהום דער יעזויטען בילדעט, אונד דאס דער יודע בלאָס „זיינען נאמען" אלס קויפֿער הערגאב, דאמיט דיא לעהר-אנשטאלט ניכט געזעטצליך געשפּערט ווערדען קאָננע. וויא אימטער אבער זיא זאכע אויך שטעהט, איזט עס מערקווירדיג, דאס עס עבען איין יודע איזט, דער דורך זיין ערשיינען אלס קויפֿער איין „יעזויטישעס גימנאזיאום" פֿאָר דעם אונטערגאנגע ערעטטעט האט!

*) (איין ראָהער, אבער גוטער וויטץ.) אין איינעם דאָרפֿע אין דער נעהע פֿאָן שטיינאמאנגער שלוג אונלענגסט איין בליטץ אין דיא קירכע, וועלכע אין פֿאָלגע דעססען פֿאָללשטענדיג אבבראנגטע. דיא אָרטספֿאָרשטעהער פֿעראנשטאלטעטען נון איינע געלד-זאממלונג, אום דיא קירכע

פֿאָלליעטאָן.

רעטטונג דער יודען.

(81-טע פֿאָרטזעטצונג.)

פֿערצעהן טאגע וועהרטע עס, ביז ר' יאָסעלמאנן פֿאָם רייכסקאממער-געריכט פֿאָן יעדער שולד פֿרייא געשפּראָכען ווארדע. ער קעהרטע איילענדס נאָך אולם צוריק. היער האטטען זיך אונטערדעססען דיא פֿערהעלטניססע זעהר צום באָזען געענדערט. דר' פּייטינגער וואר אבגערייזט. אונד דיא אולמער הערען, אלס זיא ניכטס מעהר פֿאָן ר' יאָסעלמאנן זאהען אונד האָרטען, האטטען ניכט דאראן געדאכט, איהרע דראָהונגען געגען דיא פּאססענהיימער פֿערווירקליכען צו לאססען. עס וואָללטע ר' יאָסעלמאנן ניכט געלינגען, דיא זאכע ווידער אין פֿלוס צו ברינגען.

צו דער צייט, אין וועלכער דיא אָבען מיטגעטהיילטען ערייגניססע פֿאָר זיך גינגען, אים יאהרע 1541, רעגירטע אין פּפֿאלץ-נייבורג הערצאָג אָטטאָ היינריך, דער זיך צור פּראָטעסטאנטישען לעהרע בעקאננטע.

אלס זיך ר' יאָסעלמאנן ווידער איינמאל פֿערגעבליך ביא דעם אָבערבירגערמייסטער פֿאָן אולם אום דיא אנגעלעגענהייט דער טיישלינגער יודען בעמיהט האטטע אונד בעטריבטען הערצענס אין זיינע וואָהנונג צוריקקעהרטע, בעגעגנעטע איהם אויף דער שטראסע איין פּראָטעסטאנטישער גייסטליכער. דערזעלבע איילטע אויף ר' יאָסעלמאנן צו, ערגריף דעססען האנד אונד שיטטעלטע זיא.

„איי, הערר בעפֿעהלסהאבער! (ריעף דער גייסטליכע אויס) ניכט מיר נאָטט דיא גנאדע, אייך איינמאל וויעדערצוזעהען? איהר ערינערט אייך וואָהל מיינער ניכט מעהר? אונד דאָך זייט איהר מיין גראָסטער וואָהלטהעטער אויף ערדען!" —

ר' יאָסעלמאנן זאה דען גייסטליכען בעססער אן, דיא ציגע דעסזעלבען שיענען איהם בעקאננט, דאָך וואוסטע ער נעהערעס זיך ניכט אינ'ס געדעכטניס צוריקצורופֿען — אונד ער זאגטע: „פֿערצייהט, הערר, איך קעננע אייך ניכט!"

„עס איזט אויך ניכט צו פֿערוואונדערן (זאגטע דער גייסטליכע), צוואָלף לאנגע יאהרע זינד דאהין געגאנגען, זייטדעם וויר אונס ניכט געזעהען. אייך פֿערדאנקע איך עס, דאס איך אין וויטטענבערג האבע שטודירען קאָננען."

„אה! (ריעף ר' יאָסעלמאנן) איהר זייד דער גייסטליכע אויס דער קאפּעללע ביא אָ ר ב, אונד אייער נישטיגען פֿערמיטטעלונג פֿערדאנקע איך עס, דאס עס מיר געלאנג, דיא אונשולד דער געמאָרדעטען יודען פֿאָן באזינגען אן דען טאג צו ברינגען." (זיעהע 56. פֿאָרטזעטצונג.)

„אונד דאנן ווארדעט איהר מיין וואָהלטהעטער. אונד פֿערשאפֿפֿטעט מיר דיא מיטטעל, נאָך וויטטענבערג צו געהען. דיא אבשייליכע פֿערליימדונג, דאס יודען כריסטענבלוט ברויכען, שפּוקט נאָך אימטער אין דען קעפּפֿען. זאָ זינד יעטצט אויך דיא ארמען יודען פֿאָן טיישלינגען אנגעקלאגט. אונד וויא וואָהל דיא אונטערזוכונג ניכטס דאס געריעגסטע געגען זיא ערגעבען, זאָ העטצט דער בישאָף פֿאָן אייכשטעטט דיא גראַפֿען פֿאָן פּאפּפּענהיים אן, דאס זיא דיא יודען דענגאָך פֿערברענגען לאססען זאָללען. איך בין יעטצט האָפֿ-פּרעדיגער ביים פּראָטעסטאנטישען הערצאָג אָטטאָ היינריך פֿאָן נייבורג אונד וואר עבען צום בעזוכע ביא דען מייניגען אין אָרב. — מיין גנעדיגער הערר, דער הערצאָג, צו דעם איך יעטצט עבען צוריקקעהרע, האט דען גראָסען קוממער פֿאָן דער טיישלינגער יודען-געשיכטע. איך האבע איהם דיא געשיכטע פֿאָן דעם באזינגער יודענמאָרדע ערצעהלט אונד האבע איהם צו פֿערשטעהען געגעבען, דאס דען יודען מיט דער עוויגען אנשולדיגונג פֿאָן קינדערמאָרד הימעלשרייענדעס אונרעכט געשעהע."

„איהר קאָממט מיר וויא איין גאָטטגעזאנדטער ענגעל! (ריעף ר' יאָסעלמאנן) וועגען דער טיישלינגער יודען האבע איך דיא גראָסטען אנשטרענגונגען געמאכט; דאָך ביז יעטצט ווארען אללע מיהען פֿערגעבליך. ווענן איך אייך ערצעהלען וואָללטע, וואס אללעס איך אין דיעזער אנגעלעגענהייט ערשטרעבט אונד געליטטען האבע —, טהוט מיר דען געפֿאללען אונד בעגלייטעט מיך אין מיינע וואָהנונג. עס איזט איינע זיכטבארע פֿיגונג גאָטטעס, דאס איהר מיר היער בעגעגנעט זייד. פֿיעללייכט איזט עס זיין וויללע, דורך אייערע בייהילפֿע דען אונשולדיגען יודען רעטטונג צו ברינגען!"

דיא ביידען מעננער בעגאבען זיך אין דיא וואָהנונג ר' יאָסעלמאנן'ס. היער ערצעהלטע דערזעלבע, וואס אללעס ער שאָן אין דער אנגעלעגענהייט דער טיישלינגער יודען געטהאן אונד פֿערזוכט האטטע, אונד דאס דיא רעטטונג דערזעלבען דורך זיינע געוואלטזאמע ענטפֿערנונג פֿאָן אולם אין שטאָקונג געראטהען וואר. „זאָ שטעהט דיא אנגעלעגענהייט יעטצט (זאגטע ר' יאָסעלמאנן), עס גילט נון, נייע מיטטעל צו ערזיננען, אום דיא אונשולדיגען אויס דעם קערקער צו בעפֿרייען. אויך אייך מוס עס דאראן ליעגען, דיא כריסטענהייט פֿאָר זאָלכען שרעקליכען פֿערברעכען צו בעוואהרען. גלויבט איהר, דאס אייער רעגירענדער הערצאָג זיך בעריים פֿינדען ליעסע, טהעטיג אין דיעזע אנגעלעגענהייט איינצוגרייפֿען?"